

הקורא יחד עם הש"י אינו יוצא מקריאת הש"י

ואחר שנתבאר מהרשב"א והפוסקים שאין צורך לומר מלה במלה עם הקורא, נבוא להוכיח דאדרבא ראוי ונכון להמנע מלומר עם הבעל קורא מכמה טעמים, והנה דלא מיבעיא מי שאינו בקי בדקדוקי הקריאה קרוב הדבר שאם קורא בלחש מלה במלה לא יצא ידי חובתו, וידוע שיש כמה פעמים שעל ידי שני קל בניקוד בשתנה התיבה משמעותה לגמרי וכהמשמע קורא נקטו הרבה פוסקים דאינו יוצא בקריאת הש"י, דאיתא בשו"ע (פי' מ"ד ס"ד) "מי שתופס בידו מגילה שאינה כשירה לא יקרא עם ש"י אלא שומע ושוחק" ובמס' (פ"ד) ומנ"א (פ"ד) כתבו הטעם שמה ישמעו אחרים מזה שקורא במגילה הפסולה, והוסף המנ"א דמשמע מזה דהוא עצמו יכול לשמוע לש"י אע"פ שקורא במגילה פסולה, אבל הלבוש (פי' מ"ד) והאליה רבה (פ"ד) והמאמר מרדכי (פ"ד) והפמ"ג (פ"ד) חולקים וסוברים דטעם המחבר שהתופס מגילה פסולה לא יקרא עם הש"י, לפי שנתן דעתו בקריאת עצמו ולא בקריאת הש"י, ואף הוא עצמו אינו יוצא, ומשמעות דברייהם הוא שאפי' אם יכין לצאת מהש"י אינו יכול, וכן משמע ברשב"א (נמשך ע"ש) שהוא מקור טעם זה, וכמו שמבאר בדבריו דהא דאמרין במגילה הרי קל משמעו הוא רק כששומע משני אנשים אבל אם הוא אחד מהם או אינו שומע קול השני, והנאון רבי מאיר אריק בספרו מנחת פיתים (פי' מ"ד) הסמך לזה דברי התוס' בסוטה (דף ג' ע"ב) דהו"ל כדף דהו"ל דאפילו במדי דחביבא מ"מ מי שמדבר אינו יכול לשמוע דברי חבירו, וכן מביא משו"ת מהר"ח אור חר"ק (פ"ד מ"ד).

וגם לשיטת רמב"ם והמ"א דהקורא מתוך החומש יוצא בקריאת הש"י, נראה פשוט דבג"ד נרע טפי דהתם הוא קורא אותן תיבות ממש כמו הבעל קורא בזה שייך לומר דהוא מקריאת הש"י לשיטתם, אבל בג"ד כשסוטה וקורא את התיבה שלא כהוגן או ודאי אינו יכול לצאת מהש"י תיבה זו, דכיון שקראה שלא כהוגן הרי כאילו שח דברים אחרים באמצע הקריאה והרי ק"ל דכשהשומע שח באמצע קראה לא יצא (פי' מ"ד ס"ד פ"ד).

הקורא יחד עם הש"י מבטל מצות ברוב עם

ואף מי שבקי היטב בדקדוק הקריאה עדיף שימנע את עצמו מלקרות יחד עם הבעל קורא ויצא בשמיעה גרידא, וזאת על פי מש"כ המנ"א (פי' מ"ד ס"ד) דכשאין מניין וכל אחד יודע לקרות בעצמו עדיף שאחד יקרא לכולם משום ברוב עם הדרת מלך משמע דכשכל אחד קורא בעצמו אין מקיים ברוב עם הדרת מלך, ולהדיא מבואר כן בפמ"ג (ע"ש פ"ד ס"ד) דכשיש לו מגילה בשירה וקורא יחד עם הש"י אינו מקיים ברוב עם הדרת מלך, וכן מתבאר בשו"ת"ה (פי' מ"ד ס"ד) ושם משמע דכשיש עשרה יש חיוב שאחד יקרא וכולם ישמעו

הוא"ש שפנה לבו לדברים אחרים, ולכן צריך לומר מלה במלה, משמעות הפוסקים דאינו חיוב גמור מדין אלא חומרא בעלמא, וכלשון השו"ע בס' קפ"ג סעיף א' "נכון הדבר", ועל כן בג"ד שיש הפסד דבר אם יקרא השומע בלחש ויחלוק, ע"כ לא התמיהו, וד"ק. "ע"י מ"ב סימן קפ"ב סק"ג דאם מתה בגינת המעשים במקום שנתנה הענין לא יצא, כגון אם קרא "ומדרכי יצב" במקום "ומדרכי יצב" (ג, יט), וכן אם קרא "והינן נגל" במקום "והינן נגל" (ט, ט), וכן אם קרא "אשר נתן" במקום "אשר נתן" (ט, ט), וכן אם קרא "נעשה" במקום "נעשה" (ט, ט), וכן "ולא באה" (ט, ט), צריך לקרותה טעליל, ואילו "ובזה הנערה באה" (ט, ט), וכן "בערב היא באה" (ט, ט) צריך לקרותה מלע, ואם שנה לא יצא, וכן תיבות שיש בהם קרי ותיבות וקראן כגון התיבות מבואר בפמ"ג (פי' מ"ד ס"ד) דלא יצא, ועי' ביה"ל (ע"ש ד"ה) פ"ן מהקדקון, ועוד הרבה כו"ב, ואברמ"ל.

והפוסק מנע זה הוא מהאזהרות חיים הנובא בבית ויסק, דכ"ל א' ב' ע"ה, וי"ד י"ה. והרשב"א לא כתב "שנא" יתן דעתו בקריאתו, אלא "מפני שנתן דעתו" משמע שאינו נזהר, אלא כשנמצאות אינו יוצא מהש"י, ועוד דהרי בראי לא שייך חשש שיבוש לחשוב שאינו יוצא מהש"י דא"כ מדוע בא לבית הכנסת. וגם אין לומר דהחשש שבאמצע הקריאה ישב באיזה תיבות לבין שיתא מהש"י ויסמך על קריאתו, דבדאי מני בזה שכוין בתחלת המגילה לצאת מהש"י, לכל המגילה, וא"צ לכין כך בכל תיבה, ועוד שהרי בזה"ל נמצא שרק מעוט קרא מתוך מגילה פסולה ויצא ברעיון ולא שייך לומר על דבר שברעיון יוצא ד"ה, וכך משמעות האיר והפמ"ג דלא שייך לצאת מהש"י אפילו יחסיין לכך וכך משמע גם בפמ"ג מש"י סק"ד שאינו יוצא ד"ה בכל ענין, אמנם בערוה"ש (פי' מ"ד) ובת"א (ע"ל) ק"ה משמע דאם מכוין להראי לצאת מהש"י הוא יכול דע"כ בג"ל ועי' מ"ב (ע"ש סק"ד) וצ"ע.

שכתב בשם אביו בשם מורו רבי אברהם ב"ר עזריאל דבסוכין בשבת ואומרים הקידוש יחד עם מי שתופס הכוס לא יצא ידי חובתו וצריכים לחזור ולקדש דהרי קל"א משמע, ואפילו בקדוש של וי"ט דחביבא נ"כ לא יצא דהא דאמרין חרי קל משמעו הני מילי כשהוא עצמו שוחק אבל היכא שגם הוא מדבר האיד"ן יבין הלכך צריך לקדש שנית, והגר"ם אריק כתב עוד שם, ולשיטת זו יוצא שהקורא מתוך החומש הוא עצמו לא יצא, והאחרים השומעים יצאו, והו"ד דה"ל מראוורת חיים.

ממנו, והרי כבר אמרו מבטלין של בית רבי לשמוע מגילה ברוב עם, א"כ וכי נכון הדבר לבטל בידים מצות ברוב עם.

הקורא עם הש"י לרעת הגר"י חשיב בקורא ביהדות

וגם ידוע דעת הגר"י מבריסק דדין "קריאה בציבור" מתקיים רק באופן שאחד קורא וכולם שותקין ושומעין ממנו אבל הקוראין בעצמן היו בקוראין ביהדות אפילו אם קוראין מילה במילה עם הש"י והרי לכתחילה צריך לקרותה בציבור אפילו בזמנה "ע"י במ"ב ס"ה ה"י" ס"ק ס"ד, אכן החו"א (פ"ד ס"ד) חולק עליו וסובר דאף בעשרה שקורין כל אחד לעצמו חשיב קריאה בציבור, ואפי' אין קורין בשוה, וכן מוכח מדברי המור"י אבן (מגילה כ' ע"ב) דהו"ל כדף דהו"ל דאפילו במדי דחביבא מ"מ מי שמדבר אינו יכול לשמוע דברי חבירו, וכן מביא משו"ת מהר"ח אור חר"ק (פ"ד מ"ד).

האם שייך מצוה בו יותר מבשלוחו לקרות בעצמו

בשו"ת בנין שלמה (לגרי"ש) פ"ד ס"ד, כתב דבר מתוך דמה שאומרים על הגר"א שהיה מקפיד לקרות את המגילה בעצמו הוא משום דלא רצה לסמך על שומע כעונה משום דמצוה בו יותר מבשלוחו ועדיף לקיים המצוה בעצמו, וזה דבר מתודע, דאף שמצינו בזה פלוגתא לענין קידוש וכדומה אי יש עדיפות לקיים המצוה בעצמו ולא לסמך על שומע כעונה דדעת העו"ש (פי' מ"ד ס"ד) דעדיף יותר לקדש בעצמו משום מצוה בו יותר מבשלוחו, והגר"ש (ע"ש ס"ד) נחלק עליו דלא שייך בזה מצוה בו יותר מבשלוחו כיון דק"ל שומע כעונה חשיב ממש "בו", וכ"כ בשאנ"ת אריה (פי' מ"ד) דשומע כעונה הוא אפילו לכתחילה, אמנם אף לפי שיטת העו"ש לענין מצוה מגילה מפורש בגמ"א (פי' מ"ד ס"ד) דעדיף לצאת מתבירו ולא לקרות בעצמו משום ברוב עם, ובשו"ת"ה ס"י ר"ג סעיף א' ביאר דאף שמפסיד עי"ל הענין של מצוה בו יותר מבשלוחו, מ"מ עדיף לקיים ברוב עם הדרת מלך, שריד דליכא מזה סתירה על הנהגת הגר"א ז"ל, שהוא היה נוהג להיות בעצמו הבעל קורא (ולא לקדש יחד עם הש"י), ועי"ז היה מקיים את שניהם גם ברוב עם וגם מצוה בו, אבל כשאינו הבעל קורא בודאי עדיף שישתוק וישמע משום ברוב עם.

העולה לרינא

היוצא מכלל דברינו דבאופן מקומות שהבעל קורא את כל המגילה בדקדוק ואפשר לשמוע היטב את כל תיבה ותיבה, ראוי ונכון לשמוע בשתיקה ולא לומר עמו כלל וכלל, ואף אם נפל לו באמצע הקריאה איזה מחשבות אחרות, נ"כ יצא ד"ה כמבואר ברשב"א ובפוסקים, ומי שעדיין ליבו נוקפס בזה יש לו עצה להניח אצבעו בחומש או במגילה במקום הקריאה ועי"ז יראה דאם אצבעו תמיד במקום הקריאה יידע שאכן שומע הוא"ש.

וכן מבואר במשנה ברורה סימן קס"ז ס"ק מ"ה דאם שומע ברכת "ומצוה" מבינה ובאמצע הברכה הוא מתוך קצתו ברכת על נפילת ידים, לא יצא ברכת המצויא וכתב שם בשער הציון ס"ק מ"ז בזה"ל "ומסתברא דאפילו אם יאמר שכוונתי כלבי לברכת המכר נ"כ לא יצא כיון דמה שיתא בשמיעה הוא רק מפני דשומע כעונה וזה שייך דוקא כששותק, אבל אם או דבר לא עדיף מתבדק בעצמו ברכת המצויא כשהפסק באמצע ברכים אחרים, ולא יצא.

ועי' בשו"ת"ה פ"י ר"י דבכל הברכות כשהוא צריך לומר מלה במלה חשיב כעונה על הדרת מלך ולכן כשהוא יחד אחד מתוך לכולן (נמשך מ"ד) דאם יתיר כ"א לעצמו אינו מקיים ברוב עם, ובשו"ת"ה שם ביאר באריכות באלו ברכות עדיף לומר בעצמו ובאלו ברכות עדיף לצאת מתבירו משום ברוב עם, ואף שמצינו בבמה מקומות שיש ברוב עם אפילו כשמבדקין כ"א לעצמו צריך לומר שיש ב' דעות במצוה ברוב עם. דבשו"ע ס"י תרפ"ט סעיף ה' אפשר לומר דכשיש עשרה יכול אחד לפחד את כולן אפילו אם הם בקאים, אך בשו"ת"ה מבואר דלמד דכשיש עשרה צריך אחד לפחד את כולן.

עובדות והנהגות (פ"ד עמוד כ"ז), ובספר פורעם המשוש (לגרי"ש) דעל"ק. ודעתו ברוב מצינו שהקילו חכמים על הדברים להקדים ליום הבנייה, ופשוט שאין בקאין תנאי אחד מבני העיר לקרות לפניהם ורקשו המור"י אבן ודע"ק"ה הרי מבואר ביהושע דבן עזי איש מציא בן כפר, דאנו מתייב דבר, ודעתו דאחד מבני העיר מקדש ליום המגילה וכן ענין אחריו מלה במלה (מס' תמ"ד), הרי ראו"ש שכל קורן חשיב בציבור, ודא שלא בזמנה בעי עשרה.

ואף דמבואר בתוס' (נ"ס) דהיינו משמע דאסור להתחיל שש"ע אחד הציבור כשלא יספיק לומר עמהם קדושה אף דיכל לשחוק ולצאת בשומע כעונה, וזה אינו לכתחילה, צ"ל דשאני קדושה ויש"ר דכך חיקנו חכמים שיאמרו הציבור בפה, ולכן אינו לכתחילה לצאת בשומע כעונה, וד"ק.

וכ"כ בק"ה חיד"ש דמקום שאין תשע ומלכוול ישמע בשתיקה, וכ"כ ביסוד ושורש העבודה (שער המפקד) מ"ד, שאם יכול לשמוע דויכב לא יקרא בעצמו כי בנל יותר לכוון כשאנו קרא רק שומע.

ועוד וז כתב בשו"ת אר"י צ"ב (פ"ה ס"י מ"ה) וכאמ"א צ"ל דהו"ל דאם לא יצא ר"ל שיש לו תעלה שעלול לשמוע כשהוא מדבר ברכים אחרים עד שאינו מרגיש בעשרה מביניהם.